

Jan Jerzy Milewski

Uniwersytet w Białymstoku

ORCID: 0000 – 0002 – 5689 – 3552

Władze samorządowe w gminach wiejskich w powiecie ostrołęckim na początku lat trzydziestych XX wieku

Local government authorities in rural municipalities in Ostrołęka County in the early 1930s

Coraz bardziej popularne, także w Polsce, są badania dotyczące historii regionalnej czy wręcz lokalnej, zbieranie materiałów do historii rodzin, wykorzystujące w dużym stopniu „historię mówioną”. Badania regionalne na ogół potwierdzają oceny dotyczące całego kraju. Powoduje to jednakże konieczność zastanowienia się nad przyczynami rozbieżności. W odniesieniu np. do lat II wojny światowej inna będzie pamięć mieszkańców ziem wcielonych do Rzeszy, inna w Generalnej Guberni, a jeszcze inna na terenach, które po 17 września 1939 r. znalazły się pod okupacją sowiecką. Zawsze podczas spotkań, zwłaszcza z młodzieżą szkolną, namawiałem do rozmów z rodzicami, dziadkami, innymi starszymi osobami do podejmowania prób zapisania dziejów własnej rodziny. Chodzi też o to, żeby ta historia nie była hagiografią, ale próbą poszukiwania prawdy (upublicznienie tych zapisów zależy przecież od ich autorów).

Piszę o historii lokalnej i rodzinnej, bo pamięć o ich wielkiej roli przyczyniła się do wyboru tematu tego tekstu. Dzieje powiatu ostrołęckiego w okresie międzywojennym są dosyć dobrze zbadane, głównie dzięki publikacjom Janusza Gołoty, a także dzięki miejscowym historykom, jakim jest np. Jerzy Kijowski. Niejako podsumowaniem tych badań jest artykuł J. Gołoty *Podciągnąć powiat wzwyż (1915/1918-1939)*, zawarty w ostatniej monografii tegoż powiatu¹. Jestem przekonany, że potrzebne jest przypomnienie nazwisk osób wchodzących w skład samorządów gmin wiejskich (w odniesieniu do wielu miast taki skład jest znany). Wykazy władz samorządowych były publikowane w piśmie „Przebój”, które miało podtytuł „Ilustrowane czasopismo regionalne poświęcone samorządom i ubezpieczeniom społecznym”. Niewiele o nim wiemy, poza tym, że wydawane było od 1929 r., a redakcja i administracja mieściła się w Warszawie przy ul. Długiej 26. Tak się złożyło, że w numerze lutowym z 1931 r. znalazły się obszerne materiały

---

¹ *Dzieje powiatu ostrołęckiego*, pod red. J. Gołoty, J. Kijowskiego, J. Mironczuka, Ostrołęka 2018. Tam też znajduje się szczegółowa bibliografia.

na temat działalności samorządów terytorialnych w ówczesnym woj. białostockim. We wstępie do wydawnictwa pisano: „numer niniejszy jest zaczątkiem opisu prac samorządów województwa białostockiego, do którego przystąpiliśmy z kolei. Toteż od numeru bieżącego w ogólnym materiale pisma naszego podawać będziemy wiadomości tak województwa warszawskiego, jak lubelskiego i białostockiego, natomiast opisy prac poszczególnych samorządów województwa białostockiego będą z pewnością ciekawym materiałem porównawczym (...). Jeśli podczas długich zimowych wieczorów zaczniecie przerzucać, kochani czytelnicy, stronicie „Przeboju” i zagłębicie się w ich treść, wczytując się w pracę Waszych kolegów samorządowców, to mimo woli nasunie się Wam myśl >>co myśmy zrobili w naszej gminie i jak zrobiliśmy daną rzecz<<?². Niektórzy historycy powoływali się na te publikacje, choć dla części były one nieznane. Szczególnym przypadkiem jest monografia powiatu wysokomazowieckiego, w której bibliografia liczy kilkadziesiąt stron, ale nie ma w niej przywołania „Przeboju”³.

Początek lat trzydziestych to okres, gdy powstała Komisja dla Usprawnienia Administracji Publicznej, która przygotowywała projekt daleko idących zmian w podziale terytorialnym kraju, m.in. likwidację pięciu województw (w tym białostockiego). Spotkało się to ze sprzeciwem społecznym, także ze strony znacznej części samorządów. W ostateczności, ze względu na trudną sytuację gospodarczą, od tej reformy odstąpiono⁴. Najprawdopodobniej ze względów oszczędnościowych rozporządzeniem Rady Ministrów z 21 grudnia 1931 roku zniesiono powiat kolneński. W konsekwencji do powiatu ostrołęckiego przyłączono trzy gminy ze zlikwidowanego powiatu: Gawrychy, Łyse i Turośl, które zostały uwzględnione w niniejszym opracowaniu.

Wykaz władz gminnych został umieszczony w takiej kolejności, w jakiej gminy są w *Skorowidzu gmin* opartym na wynikach spisu powszechnego ludności z grudnia 1931 roku⁵. W celach pomocniczych wykorzystano także *Skorowidz miejscowości RP* opracowany na podstawie danych ze spisu powszechnego z 1921 roku⁶. W zamieszczonych tekstach nie dokonano żadnych zmian: zachowano kolejność nazwisk radnych (choć nie jest ona alfabetyczna i nie wiemy, co o tym decydowało), nie uwspółcześniano pisowni imion, oczywiście nie było możliwości

² „Przebój” 1931, s. 2.

³ J. Maroszek, *Dzieje powiatu Wysokie Mazowieckie 1866-2006*, Białystok 2008.

⁴ J. J. Milewski, *Województwo białostockie. Zarys dziejów (1919-1975)*, Białystok 2011, s. 22-23. Częściowym efektem pracy tej Komisji było odłączenie od woj. białostockiego z dniem 1 IV 1939 r. trzech powiatów: łomżyńskiego, ostrołęckiego i ostrowskiego, które od dawna ciążyły do woj. warszawskiego.

⁵ *Skorowidz gmin Rzeczypospolitej Polskiej. Ludność i budynki. Powierzchnia ogólna i użytki rolne*, cz. I, *Województwa centralne i wschodnie*, Warszawa 1933.

⁶ *Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej*, t. V, *Województwo Białostockie*, Warszawa 1924.

weryfikacji czy w nazwiskach nie popełniono jakiś błędów. Niestety, brakuje danych dotyczących dwóch gmin: Durlasy (z siedzibą w Nasiadkach) i Rzekuń. Prawdopodobnie ich władze nie przekazały do redakcji odpowiednich informacji. W przypadku Rzekunia udało się jedynie ustalić, że sekretarzem gminy był wówczas Stanisław Rogulski.

Tab. 1. Wykaz władz gminnych

Gmina	Rada Gminy	Wójt	Sekretarz
Czarnia (wcześniej gmina Wach)	Józef Samsel, Szczepan Szyszka, Antoni Skorupski, Józef Dąbkowski, Stanisław Piórkowski, Walenty Zaniewski, Stanisław Wielechowski, Stanisław Rydel, Ignacy Załęski, Władysław Olbryś, Ignacy Nasiadka, Kazimierz Golon	Piotr Młynarski (od 1927 r.)	Edward Owczarek (od 1924 r.)
Czerwin	Józef Suska, Seweryn Krawczyk, Adolf Mierzejewski, Władysław Korzeb, Stanisław Załęgowski, Antoni Olszewski, Stanisław Wójcicki, Piotr Wójcicki, Jan Pstrągowski, Piotr Krajewski, Władysław Kempista, Piotr Malinowski	Piotr Bednarczyk (od lipca 1927 r.)	Zygmunt Maliszewski (od marca 1922 r.)
Gawrychy	Jan Parzych, Jan Nadolny, Piotr Gawrych, Paulin Nadolny, Bronisław Piaścik, Bronisław Pianka, Franciszek Florczyk, Bronisław Sawicki, Dominik Pokornicki, Leon Laskowski, Bolesław Kabacik, Paulin Skopek	Józef Lemański (od sierpnia 1928 r.)	Walenty Piotrowicz (od lipca 1929 r.)
Goworowo	Aleksander Bielicki, Zygmunt Górski, Romuald Ratyński, Grzegorz Kucharczyk, Stanisław Chojnacki, Antoni Mateuszak, Stanisław Kucharczyk, Stanisław Karolak, Antoni Cholewski, Faustyn Barczon, Zelek Papierczyk, Chuna Friedman	Stanisław Wójcik (od listopada 1929 r.)	Franciszek Maliszewski (od grudnia 1918 r.); zastępca sekretarza – Czesław Cudnoch
Kadzidło (z siedzibą w Dylewie)	Piotr Gąska, Józef Jaworski, Franciszek Supniewski, Józef Majewski, Józef Madrarak, Józef Gut, Feliks Kamiński, Andrzej Włodarczyk, Jan Szczeciński, Paweł Róziecki, Franciszek Siurnicki, Franciszek Lenkiewicz	Szczepan Sobiech (od grudnia 1926 r.)	Władysław Pudłowski (od lipca 1930 r.); zastępca sekretarza – Maria Kręgulcówna (od 1920 r.)

Łyse	Aleksander Madrak, Stanisław Popielarczyk, Teofil Kowalczyk, Antoni Parada, Teofil Misiorski, Stanisław Nicewicz, Antoni Młynarczyk, Ignacy Drężek, Józef Maus, Adam Pupecki, Józef Bałdyga, Stanisław Dąbkowski	Michał Kaweczyński (od 1921 r.)	Czesław Basiński (od maja 1929 r.).
Myszyniec	Stanisław Brzostek, Stanisław Mówiński, Dawid Olchowski, Konstanty Abramczyk, Moszek Blum, Stanisław Borajkiewicz, Pinches Ulertz, Jan Bastek, Józef Markwas, Eljasz Lerman, Stanisław Plaga, Stanisław Rogala	Konstanty Pyszny (od września 1927 r.)	Stanisław Załuska (od października 1926 r.).
Nakły	Wacław Bagiński, Wiktor Białobrzegi, Gabryel Brzozowski, Bolesław Kossakowski, Władysław Stepnowski, Józef Stepnowski, Aleksander Zabielski, Adolf Żebrowski, Leopold Żebrowski, Wincenty Żerański, Jan Chełstowski, Kazimierz Nakielski	Władysław Przychodzeń (od marca 1923 r.)	Czesław Kukliński (od kwietnia 1925 r.)
Piski	Franciszek Bloch, Marcei Dąbkowski, Hipolit Wilochowski, Piotr Jastrzębski, Szczepan Milewski, Franciszek Szablowski, Szczepan Suchcicki, Czesław Sutkowski, Wawrzyniec Tyszka, Adolf Tyszka, Ludwik Załuski, Stefan Zalewski	Stefan Piskowski (od 1916 r.)	Wacław Żebrowski (od kwietnia 1927 r.); zastępca sekretarza – Michał Walczak
Szczawin	Adam Dudziec, Bolesław Mierzejewski, Józef Machnowski, Aleksander Konarzewski, Władysław Kędzierski, Franciszek Chełstowski, Jan Wojciechowicz, Jan Załęski, Józef Kulesza, Józef Szmirkowski, Jan Miłek, Władysław Kruszewski	Jan Walczak (od lutego 1923 r.)	Jakób Kornacki (od grudnia 1918 r.); zastępca sekretarza – Władysław Dudziec
Troszyn	Antoni Rupiński, Feliks Załuska, Antoni Stepnowski, Aleksander Nowak, Jan Laskowski, Konstanty Wierzbowski, Bolesław Matuszewski, Bolesław Czarnecki, Stanisław Białobrzegi, Stanisław Choromański, Stanisław Damięcki, Jan Lenkowski	Wincenty Jastrzębski (od kwietnia 1930 r.)	Adolf Rogulski (od 1918 r.); zastępca sekretarza – Franciszek Cieślik

Turośl	Bronisław Sekściński, Faustyn Grala, Józef Bałdyga, Paulin Kulis, Ludwik Cieloszczyk, Jan Banach, Piotr Rybicki, Jan Słonka, Józef Lipka, Józef Romankiewicz, Józef Sutkowski, Józef Gołaś	Bronisław Baranowski (od stycznia 1929 r.)	Józef Gołębiowski (od września 1928 r.)
--------	--	---	--

Źródło: „Przebój” 1931, s. 24- 29.

Bibliografia

I. Źródła drukowane

Skorowidz gmin Rzeczypospolitej Polskiej. Ludność i budynki. Powierzchnia ogólna i użytki rolne, cz. I, Województwa centralne i wschodnie, Warszawa 1933.
Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej, t. V, Województwo Białostockie, Warszawa 1924.

II. Opracowania

Dzieje powiatu ostrołęckiego, pod red. J. Gołoty, J. Kijowskiego, J. Mironczuka, Ostrołęka 2018.
 Maroszek J., *Dzieje powiatu Wysokie Mazowieckie 1866-2006*, Białystok 2008.
 Milewski J. J., *Województwo białostockie. Zarys dziejów (1919-1975)*, Białystok 2011.

III. Prasa

„Przebój” 1931

Streszczenie

Artykuł przybliży nazwiska osób wchodzących w skład samorządów gmin wiejskich w powiecie ostrołęckim na początku lat trzydziestych XX wieku z uwzględnieniem piastowanych stanowisk i funkcji.

Summary

The article presents the names of people who were members of the local governments of rural municipalities in Ostrołęka County in the early 1930s, taking into account the positions and functions they held.

Słowa kluczowe: gmina, samorząd gminny, wójt, sekretarz

Keywords: municipality, local government, mayor, secretary